

h. 107, 12 2. 13.

H. 397. 1

Yd
6108

PRAECLARA SCHNEEBERGAE IN SCHOLAM
SVAM MERITA

RECENSERE PERGIT

ET

INSPECTORES SCHOLAE
GRAVISSIMOS

ALIOSQVE

ERVDITIONE ET MVNERVM DIGNITATE

CONSPICVOS VIROS

AD FREQVENTANDVM

D. XII, OCTOBR. ET SEQVENTIBVS

PVBLICVM SCHOLAE EXAMEN

ET D. XVI, OCTOBR.

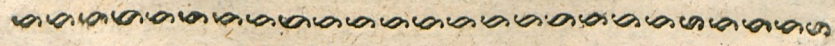
ACTVM ORATORIVM

CVIVS VTRIVSQVE POST FINITA SACRA MATVTINA
FIET INITIVM

MAXIMA OBSERVANTIA INVITAT

DANIEL TRAVGOTT MVLLER

RECTOR SCHOL. SCHNEEB.

SCHNEEBERGAE

TYPIS CAROLI GVILIELMI FVLDAE,

A. R. S. C1919CCL.

87

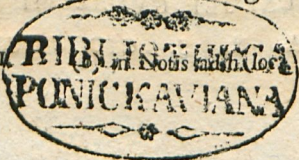
2. 1

Varia sunt, quae scholas de meliori commendant nota, et, ut illae celebritate audientium aequae ac nominis inclarescant, efficiunt. Ipsa natura, ipse urbis situs et aeris salubritas non raro in causa sunt, ut iuvenes, doctrinae et bonarum artium addiscendarum cupidi, eo quasi confluant, et ut ludo Tiberius mala multa metuens, adeoque Roma aliquamdiu abiens, Rhodum enauigauerit, amoenitate et salubritate insulae captus, et quod haec insulae salubritas et amoenitas forte causa fuerit, cur Rhodum fere soliti fuerint secedere Romani proceres, qui praesenti rerum statu non laetarentur; Sveronius indicat (a), et Casaubonus coniecit atque confirmat (b). Istud vero, quod Rhodo magnam magnorum virorum, illi etiam iuuenum eo confluentium frequentiam conciliauit, loci nempe salubritas atque amoenitas. Inter alia porro, quibus incrementum suum debent scholae, recensenda est etiam magistrorum in illis docentium dexteritas et diligentia. Si enim illi sunt comparati, ut Pompilius Andronicus, qui studio Epicureae sectae desidiofior in professione Grammaticae habebatur, minusque idoneus ad tuendam scholam (c): conditio scholarum omnino misera est atque dolenda. Num vero igitur doctori scholastico competit, ut suam dexteritatem, suam doctrinam, suamque diligentiam magnificis atque sesquipedalibus verbis in caelum usque extollat, suaeque gloriae praeco sit? Minime gentium! Nisi enim ille a vera sapientia abhorreat, omnino iustum esse deprehendet, ut modestiae studeat, nec Thraasonem scholasticum agat. Quod si verum est, quod vino vendibili non opus sit hedera suspensa: quilibet ipso sole clarius atque illustrius esse confitebitur, quod doctoris scholastici non sit, suam dexteritatem, omnibusque numeris absolutam eruditionem docendicationem, disruptis quasi faucibus et rauca voce, praedicare et semper loqui, sed expectare, quid alii de se sentiant. Si enim ipse illiteratus non est, et nec diligentia nec fidelitate in
 insti-

(a) in Vita Tiberii Cap. XL
 Grammat. Cap. VIII.

(c) Sueton. de Illustri,

institutione caret; alii hoc ipsum cognoscent, et adolescentes iuuenesque ei in disciplinam tradentur sat multi. Neesse ipsi non erit, vt facietis fabricis et doctis dolis glaucomam ob oculos aliis obiiciat, eosque ita faciat, vt, quod viderint, non viderint(d). Neesse non est, vt in pompam componat magisterium suum, sed vsus proximos et manifestos(e). Et vt multa paucis comprehendam, auctoritas publica, leges salutares, probata docendi ratio, boni praeceptores, prudens disciplina et alia eiusmodi(f) efficiunt, vt numero, dignitati atque famae scholarum accessiones fiant exoptatae. Ad hunc vero scholarum florem multum, quin immo plurimum confert beneficentia incolarum earum vrbium, in quibus scholae constitutae sunt atque instructae. Haec etiam beneficentia Schneebergensium scholam semper ornauit, et, quantum temporum angustia atque iniuria permittit, adhuc ornat. Et haec sane beneficentia scholam ad hunc vsque diem praecipue factam conseruauit atque tectam, ita, vt iam etiam non desint, qui in ea doceantur, licet semper eius praeceptores minus decorum putauerint, pererrare omnes vrbes atque pagos, ambire domos, et artibus quibusuis discipulos novos allicere, vel militum more cogere. His omnibus ad cogendum discipulorum sufficientem numerum hic opus non fuit, sed liberalitas benefica Schneebergensium discipulos multos huc conuocauit, ita, vt multi non solum ex finitimis, sed etiam ex diffitis locis Schneebergam conuolarent; siquidem liberalitatis ea est natura, vt facile innotescat et multos alliciat. Ne quis vero, cum Bruto moriente, et, virtutem non in re, sed in verbo tantum esse, dicente(g), existimet, Schneebergensium virtutem, et hic, et saepius a me laudatam, beneficentiam nimirum erga scholam, non in re, sed in verbis tantum fuisse, atque extitisse: luculenta argumenta nunc sum laudaturus, hoc ipsum, quod saepius laudauit, clarissime demonstrantia. Illis itaque, quae

* 2

nuper

- (d) Plant. Mil. Glor. Act. II. Sc. I. v. 69. 70. 71. (e) vti loquitur Vir rei scholasticae probe peritus, cum esset in viuis, Gothofr. Vockerodt de Litterarum Studiis, Consultat. XV. §. VIII. p. 331. (f) quas notas bonae scholae vberius vide deductas in Celeberr. Bidermanni Act. Scholast. Tom. VII. p. 457. (g) Florus Libr. IV. Cap. V. li.

nuper (h) hac de re in medium protuli, praecipue addo, quod a multis inde temporibus non defuerint in hac vrbe nostra, qui discipulos peregre huc aduolantes in domiciliis suis blande exciperent, et sine vllis quidem impensis, et qui ipsis porro benigni cibum potumque porrigerent, hac conditione, vt liberos suos, tam blande excepti, prima litterarum et religionis rudimenta docerent; id quod et ciuibus, liberis suis sic bene consulentibus, et discipulis, hac ratione necessaria alimenta acquirerentibus, et hac ipsa institutione modum alios docendi addiscentibus, vtilitati cessit insigni. Et profecto vrbium, vbi scholae florent, haec est felicitas non contemnenda, quod earum incolae occasionem priuatae quoque liberorum suorum institutionis habeant. Sed hoc beneficiorum erga scholam genere non contenta fuit Schneeberga; sed vt VOCKERODT laudibus summis praedicat (i), quod non defuerint ex ciuibus Gothanis boni viri, piis Myconij, scholam Gothanam constituentis, consiliis fauentes, et in subsidiis, quibus ad praeclara instituta opus erat, procurandis administratos se praebentes: sic etiam nostrae vrbis ciues multi multa ad sustentandos Musarum cultores egenos praebuerunt subsidia. Ex Theatro Christianae Iuuentutis Nouo, quod a IOANNE FORSTERO, tunc Rectore scholae nostrae, postea vero ad insignia munera in coetu puriore nostro admoto (k), fuit conscriptum atque editum (l), eiusque Tragoedia prima, Vrsis Vltoribus Elisaei, probari posset, si probatione res per se satis clara indigeret, quod ciues Schneebergenses suae scholae iam tum bene voluerint, multisque beneficiis eam ornauerint. Ita enim in Epilogo laudatae Tragoediae elegans tersusque ille Poeta canit (m):

Florescat affatim ludus litterarius;

Florescat vrbs, senatusque vrbis inclitus

Et ciues, qui fouent, inuuant, alunt scholam, etc.

Sed

(h) Programm. de Praeclaris Schneebergae in Scholam suam Meritis, public. d. XXIII. April. hui. ann. (i) Consult. XIX. §. VI. p. 369. (k) de Celeberrimo hoc Viro vid. Chronic. Schneeberg. Melzeri p. 347. et Lexic. Erudit. Lips. edit. III. P. I. p. 1126. (l) huius Theatri in tres libellos distributi possideo e liberalitate amici cuiusdam Suauissimi Libellum I. qui prodit Lips. a. 1604. (m) p. 88.

Sed potissimum laudandum est institutum illud, cum seculo superiori consilium iniretur, duodecim egenis discipulis mentas exstruendi, et cibum potumque necessarium per totius anni cursum praebendi. Huius rei vtilissimae auctor recensetur in Chronicis Schneebergensibus (n) primus in Lyceo nostro Collega Quartus, SALOMO KRAVSIVS, qui multum gratia in vrbe nostra valuit, quippe quo rogante, instante, vrgente atque annitente res eo perducta est, vt per totum fere annum, paucis modo diebus exceptis, ciues et incolae benigni cibo et potu discipulos duodecim egenos, quos Alumnos appellare confueuerunt, recrearent, ita, vt nonnulli duodecim, octo, sex, quatuor, tribus, duabus aut vna vicibus, pro cuiuscunque lubitu istis alumnis cibum benigno modo porrigerent, cuius rei initium factum esse ipsis Calend. Nouembr. a. 1680 Chronica Schneebergensia referunt (o). Multo clarius vero hoc me docuit, et ipsa Virorum beneficorum nomina exhibuit scriptum quoddam in publicis scriniis asseruatum, quod inscribitur: Catalogus Laudatissimorum Ciuium Schneebergae, qui ex benefica liberalitate pauperibus Scholae ibidem cibum porrigere confueuerunt; ex isto enim perspexi, quinam singulis diebus hoc negotium benignum in se susceperint. Sed dolendum est quam maxime, quod hoc Alumneum, quo vocabulo mihi, quaeso, vt liceat, ad nostra tempora non manserit, sed tantummodo ad vnicum fere annum durauerit. In causas itaque, cur illud aliquam diuturnitatem non attigerit, hic breuibus inquirere, a re alienum esse non credo. Melzerus causam in tempora tristiora et ad vitam tolerandam difficiliora, mox subsecuta, transfert (p). Verum enim vero, quoniam ipse Melzerus indicat (q), reditus ex metalli fodinis prouenientes, aliquibus annis ante valde imminutos, tunc temporis aliquo modo fuisse auctos; et quia porro ipse refert (r), quod a. 1682 et 1683 annonae leuitas fuerit: ego quidem vix crediderim, causam a Melzero in medium productam fuisse veram atque sufficientem. Alias itaque causas, huic instituto optimo obstantes atque officientes, subesse suspicor. Et profecto ab

* 3

excan-

(n) p. 645.

(o) loc. cit.

(p) p. 646.

(q) p. 779. seqq.

(r) p. 1401.

excandescencia atque ira vix ac ne vix quidem abstinere potui, cum Indici Beneficorum Ciuium Schneebergensium mox commemorato subiecta quoque conspicerem ingratorum ciuium, discipulorum, absque gratiarum actione scholam deferentium, nomina. Tredecim sunt, qui nominibus suis tam foedam inuulserunt maculam, digni, in quorum frontem, vt Philippus militi ingrato talia stigmata inscribi iussit (s), haec verba fuissent inusta: *Ingratus hospes*; digni quoque, quorum nomina hic denuo, insignis ignominiae ergo, apponerem, nisi causae aliae aliud mihi suaderent. Nonne vero hanc nonnullorum ingratam mentem ciues beneficos tam male habuisse credideris, vt beneficiorum eos poeniteret? Praeterea KRAVSIVS ille, qui, vt supra memini, totius rei fuerat auctor, eodem tempore ex hac vrbe et schola discessit, et in nouum oppidum, a Serenissimo IOANNE GEORGIO denominatum, se contulit, ibique cum magna laude munere Diaconi diu functus est (t). Hinc quoque impedimentum fuisse obortum, et forsitan inuidiam, cuiusuis rei utilis comitem, simul insurrexisset, autumo. Sed res tunc non penitus sublata, sed modo dilata mihi fore videtur, si recordor, quod, si quis ad munus Rectoris obeundum hic vocatur, inter alias officii partes ei demandetur, vt Alumnorum, si quibus rursus in posterum habitaculum in schola forte esset assignandum, inspectionem atque curam in se suscipere velit. Verum enim vero, etsi ex voto haec res optima non successit, exinde tamen potissimum istud beneficentiae genus originem traxit suam, vel certe inualuit, vt non pauci Viri huius vrbs Spectati aut ciues honesti vni alteriue e discipulorum numero per unum pluresue dies hebdomadis cibum potumque porrexerint, atque in mensis suis locum concesserint. Sunt etiam, quae diuina est gratia, iam quoque tam inter Viros dignitate Conspicuos, quam inter honestos ciues et metallicos, in vrbe nostra, quin etiam in oppido nobis vicino, Neostadio, cuius multis beneficiis schola nostra semper et adhuc quoque est diuinata, qui talia beneficia apud scholae nostrae ciues locant. Quod optima hi Fautores et Amici, singulari studio Colendi,
facta

(s) Senec. de Benef. Libr. III. Cap. 37. (t) vid. Chronic. Schneeberg. p. 363.

facta hoc ipso peragant, nemo temere addubitabit, et multo minus negabit, praeter eos, qui voluntatis diuinae sunt nescii, aut nimis ad rem attenti, aut denique omnis misericordiae expertes. Grauiſſimis Arnoldi Mengeriſſii verbis (v), quae maxima ex parte e Megalandri noſtri, Lutheri, verbis ſunt deſumpta, demonſtrare poſſem, quod optime agat, qui egenorum diſcipulorum aut ſtudioſorum inopiae ſuccurrit; niſi ſcirem, in vrbe noſtra cariſſima non paucos noſtris diſcipulis vel re ipſa exhibere beneficia, vel, quo minus ea exhibeant, re domi anguſta impediri. Vnicum praeterire nequeo, quod Mengeriſſius, vel potius Lutherus pronunciat; loco vnus nempe floreni ad compenſendos Turcarum, quamuis imminentium, impetus impendendi, centum dandos eſſe, ſi vnicus modo puer eorum auxilio eo poſſet perducī, vt verus vtiliſque Chriſtianus euadat. Et quis eſt, qui hoc Deo perplacere dubitet? Si Seruator noſter Optimus Maximus aliquando conſeſſurus eſt, quod benefacta pauperibus exhibita, inter quae cibum et potum liberaliter praestitum primo ſtatim loco refert, tanquam ſibi praestita conſideret, et clementiſſime remuneretur (x): iſti certe inique, aut, vt aliqui blaterant, prodige egiſſe putandi non ſunt, qui ſuis beneficiis pauperum diſcipulorum inopiam leuant; ſiquidem hoc ipſo blandiſſimo Seruatori placent, et reipublicae commodis proſpiciunt. Sed contrahenda eſſe orationis vela ſentiens, omnibus, qui et hac ratione optime de ſchola noſtra merent, nomine totius coetus ſcholaeſtici gratias ago, quas poſſum, maximas, et, vt Deus haec beneficia compenſet largiſſime, etiam atque etiam opto. Meos vero diſcipulos excito, cohortor, impello, et per omnia ſacra obteſtor, vt beneficiis his optime vtantur, et ſe ſemper gratos exhibeant, ne ingratorum cuculorum inſtar, ſuas matres deuorantium (y), ſcholae per ſuam mentem ingratiſſimum damnum inferant maximum, alios a beneficiis deterrentes. Reliqua occaſioni alii, quae forſitan breui tempore dabitur, reſeruans, nunc ea, quae me, vt haec ſcriberem, mouerunt, lubens adgre-

(v) in *Belfazeris Sacrilegio*, impreſſ. Altenburg. a. 1641. p. § 1. ſeqq. (x) *Matth.*
XXV, 35. ſeqq. (y) *Plinii Hiſt. Natur. L. X. Cap. IX.*

adgredior. Craftina enim luce, post sacra matutina, et sequentibus examen scholae nostrae consuetum erit peragendum; et die Veneris, nimirum d. xvi. Octobr. itidem sacris matutinis finitis, quidam bonae spei et praeclara quaeuis minantes Iuvenes e nostris publice surgent, et vires suas in dicendo periclitabuntur. Chorum ducet

- I. Ioannes Beniamin Schmidt, *Hundesbübl. Misn.* qui laudes Schneebergae carmine germanico canet, et BVCKHARDI Benefici memoriam recolet. Prohibet porro in scenam
- II. Adamus Gottlob Vnger, *Schoenheid. Misn.* magistratum cum clypeis oratione latina comparans. Hunc sequetur
- III. Ioannes Georgius Strunz, *Neostad. ad Schneeberg.* verbis latinis magistratum Diis, et denique
- IV. Christianus Augustus Luduwig, *Rotbenkirch. Varisc.* magistratum clavis oratione graeca collaturus, et Auditoribus pie Colendis gratias acturus.

De Tiberio, Rhodi se tenente, Suetonius adnotat (z), quod circa scholas et auditoria professorum assiduus fuerit: Vos igitur, INSPECTORES SCHOLAE GRAVISSIMI, et VIRI Musas nostras more veterum Schneebergenfium amore complectentes, etiam atque etiam rogatos volo, vt Tiberium imitari, et circa scholam nostram his diebus assidui et frequentes esse velitis, certi, quod Vos nemo, quod Tiberio contigit, conuitiis ibi laceffat; sed quod omnes Vestrum fauorem gratam mente sint agniture, et summis laudibus praedicature.

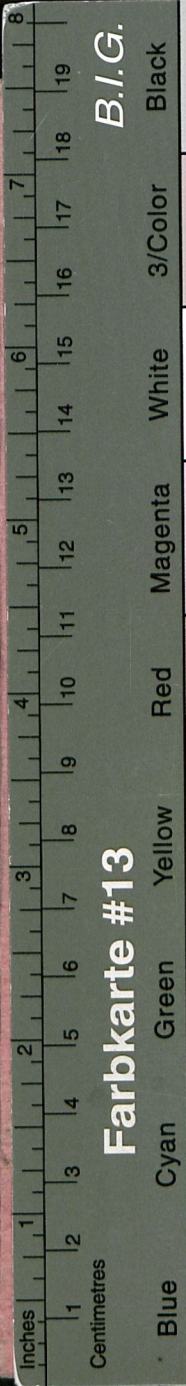
P. P. Schneebergae, die dominico XX. post festum

S. Triadi diem, d. xi. Octobr.

a. r. f. CIO IO CCL.

(z) in Vit. Tiber. Cap. XI.

B.I.G.

Farbkarte #13

H. 397. 1

Yd
6108

CHNEEBERGAE IN SCHOLAM
VAM MERITA
CENSERE PERGIT

ET

DRES SCHOLAE
A VISSIMOS

ALIOSQVE
ET MVNERVM DIGNITATE
PICVOS VIROS

FREQVENTANDVM
TOBR. ET SEQVENTIBVS

SCHOLAE EXAMEN

D. XVI. OCTOBR.

ORATORIVM

POST FINITA SACRA MATVTINA
ET INITIVM

OBSERVANTIA INVITAT

RAVGOTT MVLLER

OR SCHOL. SCHNEEB.

CHNEEBERGAE
OLI GVILIELMI FVLDAE,
S. CIO IO CGL.

87

2.1